

SZÉPIRODALMI FIGYELŐ.

46-ik szám.

Szerkesztői szállás,

hová a lap szellemi részét illető küldemények utasítandók : Üllői-ut és Kisfaludy-utca sarkán 11-ik szám.

Megjelenik e lap csütörtökön.

Előfizetés helyben házhoz hordva, vidéken postai szétküldéssel, *félévre 5 ft. egész évre 10 ft.*

Kiadó hivatal,

hová az előfizetési pénzek s minden a lap anyagi részét illető dolgok utasítandók : Egyetem-utca 4-ik szám.

KAZINCZY FERENCZ LEVELEI

CSEREY FARKASHOZ *).

I.

Ér-Semlyén. Mart. 3-dik 1805.

Méltóságos Úr

régi barátom, és régolta tisztelt barátom!

Két rendbeli levelét a Mélt. Úrnak egy nap vala szerencsém venni, midőn tegnap előtt Váradról, Vármegyénknek Gyűléséről, haza érkezém. Örvedettem régi ohajtásom és reményeim bételjesedéseknek. *Placere bonis quam plurimis, malos quam minime paucos laedere!* Ez az, a mit én Terentiusnak megváltoztatott szavaival magamnak czimerül választottam. Méltóztassék engemet a Mélt. Úr mind maga miatt, mind nagy tekintetű Nénje és Sógora miatt a legszivesebb tisztelőji s barátjai közé számítani és engedje nekem azt a szerencsét, egyikét az élet legszebb szerencséjének,

*) Az erdélyi muzeumegylet a már régebben meghalt, úgy nevezett ifjabb Cseréy Farkas krasznai könyvtárát megvevén, több becses könyv és kézirat közt Kazinczynak egy jókora kötet levele is birtokába jutott. Az első levél 1805-ből való, az utolsó 1810-ből. Ugy látszik, a levelezés még tovább is folyt köztök, mert a Cseréy iratai közt egyiket levelet találhatni a későbbi korból is; ezeket hihetőleg be nem köttette s így nagy részt elkallódtak. Cseréyről hirtelen nem sokat tudok mondani. Előkelő és nagyon mivelte írffiu volt, cs. k. kamarás, később őrnagy. Mint írónak csak egyetlen munkáját ismerem : *A falusi nevelésnek módjáról való vélekedés; írta nagyajtai ifjabb Cseréy Farkas, Nagy-Várad 1806.* A mi magát a levélgyűjteményt illeti, az kitünően érdekes mind irodalmi, mind korrajzi tekintetben. A muzeumegylet, úgy hiszem, örömet átengedné kiadását Toldy és Kazinczy Gábor uraknak. Vajha mielőbb és e gondos kezektől vehetnék e gyűjteményt is, mint Kazinczy többi levelezéseit. Előleges mutatványkép érdekesnek láttam közölni e két levelet a Sz. Figyelő olvasóival.

Gyulai Pál.

hogy barátságával a most élők és az ezután élendők előtt kérkedhessem. Mint szándékozom azt tenni, alább majd előadom.

Mind a kért tudósítást, mind a váratlan javallást köszönöm a legszivesebb köszönettel. Jelentésemet a Csokonay verseinek kiadása felől a távol lakók örömmel fogadták; Kolosvári Professor Piarista Buczy Emil úr igen szép verseket küldte ez eránt hozzám; vettem más levelet is egy Magyarországon lakó Úrtól; és most Váradon egy ott lakó barátom szóval köszönte meg, hogy jelentésem által a Csokonai verseinek kiadására mások felett just szerzettem. A kik a mi Csokonainkat ismerik, azt mondják, hogy igazabban eltalált képét festeni nem lehet, mint az vala, a mellyet én festettem az újságlevélben. S midőn ezek így folynak, Jeruzsálem és az ő Irástudóji (Debreczent értem, az intolerantia műhelyét) kárhozatot kiáltanak reám s meg nem foghatják, hogy miként vetemedhettem légyen annyira, hogy egy sirba szállott barátomat a nemzet előtt misanthropiával és cynismussal piszkoljam? — A Bölcsek! azt sem foghatják meg, hogy én mint tolám oda magamat kiadónak, nem is szóllván előre az anyjával és testvérevel, ha az nekik tetszene-e? Ezek a Bölcsek tehát abban az egész jelentésben nem a totus habitus orationist, hanem csak két szót láttak, s ha jól van-e ez így? — Osztán a két görög szó alatt nem franczia értelmű *misanthropiet* s *cynismust* értettek, hanem Timonhoz illő embergyűlölést és Kutyához

illő mordacitást. S mi hát az a misanthropia, a miből emberszeretet sugárol, mi az a cynismus, a miből aetheticai lélek látszik? Ki szerette úgy az embereket, s ki volt még is inkább misanthróp, mint Rousseau? Kinek írásain, kinek magaviseletén volt valaha több cultura, (nem értem a conventionalist,) mint Rousseauén, és kiben volt több cynisme? A Csokonay rendetlen, gondatlan, plánum nélkül való, kevéssel megelégedni tudó, hiú fényt kerülő, nemes tettek, szép munkák által kijegyzett élete kinek hasonlított inkább életéhez, kinek akart életéhez inkább hasonlítani, mint a Rousseauéhoz? Én bizonyos vagyok benne, hogy ha megdicsőült barátom az árnyékok országából hozzánk feltekinthetne, kedvesebben fogadná azt az áldozatot, melyet sírján neki én nyújtottam, mint azokat a nyavalyás magasztalásokat, melyek által némely barátja nem ötet tisztelte, hanem magát tette nevetségessé. — A mi a másik vádat illeti, arra én csak a competens Birók előtt tartozom felelni. A megholt író munkái nem az özvegy vagy árvák tulajdona (nem a nyereséget értem hanem a munkát magát) hanem a Nemzeté s a kiadásra annak van jusa, a ki azt legalkalmasabban teheti, az az, der das ganz in dem Geist des Schriftstellers machen kann. — Én Csokonainak személyes barátja voltam, s úgy tartom, hogy Studiumunk megegyezett; azt pedig immodestia nélkül mondhatom, hogy Debreczenben nincs senki, a ki az ő munkáit úgy tudja kiadni, mint én. Csokonainak némely munkái oly szépek (ilyen a három ódája a Lepéhez, Reményhez és a Szemrehányás) hogy a Magyar Litteratúra soha sem fog arra a fő grádicsára föllépni, a mellyben azokat csudállás nélkül olvashassák. De Csokonainak, mint Bürgernek a német poeták közt, sok darabjain kitetszett, hogy ő nem mindég forgott szép társaságokban. Az efféle darabosságokon segíteni kell. S azok segítsenek e a kik még durvábban szólnak? — Ime ki van adva Diaetai Muzsája, Tavasz, Dorottyája, Anakreoni versei, Lillája, és a Rhédeiné felett elmondott versezete. A ki igaz izlettel bír, látni fogja hogy abban sok mázolás van. — Ha én majd megjelenendek az én Csokonaimmal, ítélje meg a világ, ha praefidentia volt a hirdetésem,

melyről még csak azt jegyzem meg, hogy az Anyjának nem vala hire nélkül.

Nagy Gábor barátunk azt állítja, hogy az Auctorokat változtatás nélkül kell kiadni. — Azt tartom én is; de úgy értvén hogy az „Auctorokat“ alatt az Auctoroknak *tökéletesen elkészült munkájikat* kell érteni, nem pedig azokat a melyek

de domini funere rapta sui.

A ki a megholtnak halála után azt cselekszi az ő írásaival, a mit a megholt maga fogott volna velek tenni, ellene nem vét. A Nagy Gábor kivánsága szerint kiadott munka instructio lehet az új íróknak, mert azt, a kit tisztelnek, a magok individualitásában látják, de az olvasó publicum nem azt a Csokonait ohajtja látni, a ki *volt*, hanem azt, a kit mocskein való felakadás nélkül láthasson.

Hosszas hallgatásom után én ezidén ismét megjelenek írónk karjában. Engedje a Mélt. Úr, hadd rajzoljak egy rövid skizzet az eránt, hogy Litteraturánkat, mely uton szeretném boldogulva látni.

Az a per, a mely írónk közt rég olta villong, hogy nyelvünket kell e, szabad e, a nyugoti nyelv geniusza szerint modellezni, hogy az ő munkájikat szabad e példány gyanánt kitenni magunknak, még mind ez ideig decisio nélkül van. A világosság nincs elválasztva a setétségtől. Mi napkeleti nemzet vagyunk! ezt kiáltják. Jó; felelek én. Te tehát azt az ifjat, a kit a természet a Faragásra vagy Architectúrai tudományra szólít, a helyett, hogy a Róma omladékait nézted vele, vagy a Szejne partjaira költözött Vaticanusi Apollót, Laocoont, Torsot stb. az Ázsia kunyhójának rajzolgatása végett a Dón mellé igazítod? Az a nemzet, a mely még csak kezdi litteraturai pályáját, ha körültte olly nemzetek laknak a melyek már sokra haladtak el a magok útjokon, észrevehetetlen azoknak követőjévé lesz, s jól teszi, ha ezen az úton, annyira megy a mennyire lehet. Debreczen ott akar maradni mindég, a hol volt, azon felyül, hogy ez az emberi lélek természetével ellenkezik, ellenkezik a Horátz tanításaival is Quodsi tam graecis novitas invisita fuisset stb. S a nyelvet öszve hasonlítja az erdőkkel, melyek hullatják a leveleiket s új leveleket vernek. — Nézzük el a száz esztendővel ezelőtt élt

német írókat, és azokat a kik 50 esztendő óta éltenek; nézzük el, mely erőszakot vittek véghez nyelveken és ez által mennyire mentek? Ha csak illy erőszak által juthat el a nyelv annyira, nem akarjuk e, hogy a mi nyelvünk is szenvedje az erőszakot? Az aestheticus írónak nem azt kell kérdenie: *Szóllanak e így, és szóllott e már így más?* (Ez a kérdés csak a kiholt nyelvekre való) hanem ezt, lehet e nekem így szóllani, hogy szóllásom elegans, energicus, új zengzésű szóllás legyen? Horatz merő pajzánságból ezt: ira abstinere, így tette ki egy helytt: irarum abstinere; minthogy a görögnek ablativusok nincs és ők az *απο*-t nem a dativussal, hanem a genitivussal construálják. — — Én tehát Neologus vagyok, és azt tartom, hogy úgy kell. Az én felem Báróczit, Bessenyeit, Virág Benedeket, Kis Jánost, Himfyt mutat a maga írói közt: azok a Tordai Leoninust s Mátyási Jósefet mutatják.

A melly országban még nem virágzik a Festés és Faragás, ott első kötelesség az, hogy rézmetszetek és olajfestéses copiak s gipszabguszok által ébresszük fel az alvó geniet. A poetai munkákban ezeknek substitutjai a fordítások, mellyeken én azért kapok olly igen, minthogy minden origináljaink, még a legjobbak is, nem érnek annyit mint a középszerű s nem éppen rosz fordítások. — Ez idén tehát Fordított Egyveleg írásaimnak 5 kötetét adom ki igen csinosan, és a legnagyobb grammaticai s orthographiai gondokkal, s minden darabban egy portrét, két réz és 3 vignette lesz. A fordítás az Originálnak minden szépségével tartozik birni; az másként nem lehetett, hanem úgy, hogy sok helytt új szóllással éljek. Csak remek munkákat vettem fel fordításul, és azt úgy igyekeztem tenni, hogy a ki az originált csaknem könyv nélkül tudja, a Magyarat olvasván minden soron reá ismerjen az originálra. S minden szakaiból vannak mustráim a Stylisticának. A legelső Liferung az első és az utolsó kötetből fog állani; az elsőben van Marmontelnek 6. Conte Morálja; — (Alcibiád, a négy palaczk, a

Szamniumi házasság, a kétség vagy a magával békételen szerelem, a két szerencsétlen, és a szép Anikó) Nincs semmi nehezebb, mint a Francziák atticismusát, azt a kedvességet és elegantiat, mely mint a virágok illatja, megmagyarázhatatlan módra érzeti magát és nem szenved az analizálást és hideg vérrel való feszegetést, magyar szókkal kitenni, és minden bizonnal ez a kötet került legtöbb munkámban. — Az 5-dik Ossiánnak, Denisznek és Klopstoknak darabjait foglalja magában. Ez csupa erő. — A karrikaturákat könnyebb copialni, mint a szelid szépséget.

Minden darab egy tiszteletet érdemlő embernek vagy asszonynak nevét viseli homlokán. — A mélt. Úr neve Yoricknak Elizához irt levelei előtt fog állani, mellynek hátuljában áll Raynalnak ismeretes keserve. Szép, igen szép, és a tudatlan szemnek kedvesebb mint a Y. és E. levelei: de amaz elmés cifraság, ez a szívnek természetes meleg felbuzdulása, ömledezése.

Ugyan csak ez idén nyomtattattak: Herzeg de la Rochefoucauldnek erkölcsöt festő mondásai is, francziául, németül Schuler Friedrich után (a ki a német criticusok ítélete szerint a Francia Stylus tulajdonságait csudálást érdemlő könnyűséggel tudta kinyomni a németek darabos nyelvén) és magyarul.

Írásaimnak 2-dik kötetében Stella, Clavigó és a testvérek fognak állani.

a 3-dikban: Emilia Galotti és Minna v. Barnhelm.

a 4-dikben: Paramytheke, Titus, Themistocles, Etna és a Moliér Medicin malgré lui-je.

az 5-dikben: Karrik-Thura, a Szelmai dalok. Ojthóna, Berrathon. Kurthon, Króma Darthula Ossiánból. — A mennydörgés és Gibráltár Deniszből — A Tavaszinnep és a Messiásnak válogatott darabjai Klopstokból.

Maradok egész tisztelettel

Mélt Úr.

alázatos szolgálója
KAZINCZY FERENCZ.

BELIRODALOM.

KÖNYV-ISMERTETÉS. — *Utazási Emlékek*. Irta Ormós Zsigmond. I, II, III. kötet. Pest. Pfeifer bizománya. 1860—61.

Utazási irodalmunk a múlt év vége óta aránylag nevezetes gyarapodásnak örvend. Gróf Vass Ádámné „Uti képei,” Hiador „Párisi emlékei,” Zombori Gedő „Útirajzai,” Rosthy Pál diszes kiállítású, de ép azért a kevésbé vagyonos közönségnek hozzá nem igen férhető „Dél-amerikai utazása” részben a lehanyaglott, főleg azonban a jelen év hozományai; és most is még kettő van folyamatban: Orbán Balázs „Utazása keleten” és a főnczimzett „Utazási emlékek” Ormós Zsigmondtól. Valóban, ha irodalmunk arányait tekintjük, nem mondhatjuk, hogy az utazási ág nincsen eléggé képviselve.

A Szépirodalmi Figyelő, programja körében, nem tekinti feladatának, hogy utazási munkák fölött érdemileg ítéletet mondjon, azok tartalmát tudományos, föld- és népirati szempontból bírálat alá vesse, hibáikat kijelölje, megigazítsa, s végre hogy világirodalmi színvonalra emelkedvén, azon adalékok mérlegelje, melylyel egy-egy ily munka az összes utazási tapasztalatok kincsét gyarapítja. Mindez kívül esik egy szépirodalmi lap körén, még ha e nevet nem szorítja is pusztán a képzelet műveire, hanem kiterjeszti az irodalom ama könnyebb ágaira is, melyeket, mint nem szakbeli tudományhoz tüzetesen tartozókat, a nyugoti művelt népeknél, angolok- és francziáknál, befoglal a *litteratura* elnevezés. Még így is a formával lesz inkább dolga, s utazási művekben nem annyira a tapasztalatok értékét veti súlymérőbe, mint azok előadását, s nem annyira a tudomány, mint a nagy közönség érdekét ellenőrzi, mely az irodalom e könnyebb nemében, a tanulságon kívül, egyszersmind kellemes, élvezetes olvasmányt kíván.

A kettő ugyan legfensőbb fokozatán, egygyé foly össze. Az utazó, ki legjobban tud látni, tapasztalni a közvetlen szemléletből, leghatalmasb lesz az előadásban is. A „cui lecta potenter erit res” kellő módosítással itt is igaznak bizonyul. Ki a tárgyat leginkább felfogta, annak előadása lesz egyszersmind a legszemléletesb, így az olvasónak is legérdekesb. Nem hozok fel oly nagy példát, minők Humboldt utazásai; csak a mi afrikai vándorunk könyvét említem, mely daczára annak, hogy szerzője nem igen tanulmányozhatta a leírás, előadás mesterségét, s még a magyar stílus fejlődésével sem volt alkalma lépést haladni, folyvást ébren tudja tartani az olvasó érdekltségét, s

leiró, elbeszélő forma tekintetében is messze felülmúl akárhány sebtiben, vasuti kocsik ablakából s az ártatlan *guide book*-ok segélyével összenagyolt felcífrázott utleirást.

Formailag az utleírás legközelebb jár az előadás azon neméhez, mely levél-stíl néven ismeretes. A minthogy nem is ritkaság utrajzokat levél, vagy napló alakjában látni. Jelleme ama közvetlenség, melylyel személyes tapasztalatokat följegyzünk, új vagy érdekes tárgyról nyert egyéni benyomásokat állandósítunk, másoknak is, kik ama közvetlen szemléletből ki vannak zárva, hozzáférhetővé, érezhetővé akarunk tenni. Előadása is tehát megfelel jellemének; a tárgyakból, a benyomásokból egyszerűen, természetesen fakad; semmi sem árt neki inkább, mint a keresettség, a fesz, a fitogtatás, messze kalandozás a tárgytól, régi, idegen s már rendszerezett tapasztalások minduntalan beszövése a frisek közé, vagy ezek hiányának éppen amazok általi pótlása. Mint a levélben visszatetsző például a szónokias értekező stíl, a könyvtudomány piacra állítása, messze kanyargó eltérés, melyet a levélbeli érintkezés nem indokol, miután elég volna ama könyvek címére utalni, honnan mind e bölcsesség meríthető; hasonlókép az utleírás elevenségének is nagy hátrányára szolgál, ha minden „ad vocem” alkalmával kitarjuk emlékezetünk s könyvtudásunk összes kincsét, a helyett, hogy a friss benyomásokat rajzolnók. Igaz, vannak nem csupán kedvtelési, vagy elegyes tapasztalásra irányzott, hanem tudományos, illetőleg művészeti czélú utazások is: de az utóbbiak érdeke s értéke szintén a friss tapasztalásból ered, nem abból, ha kitünteti. mennyi mindent *összeirtak* már azon tárgyról, melylyel foglalkozik. Babylon romjai közt például, minő érdekléssel kísérjük a tudós utazót, s minden tégladarabot, melyen egy régi betűt felfödözni vél; de ha kezét összedugva leül a porhalmon, s elmondja nekünk Herodotból a régi Babylon fekvését, alakját, történetét, azzal, mint utazó, nincs igazolva előttünk.

Nem azért hoztuk fel némely utleirónak e csak futtában érintett hibáit az előadás formája ellen, mintha a következtetés súlyával szerzőnk könyvét egészen akarnók nyomni. A jelen „Utazási Emlékek” írója tisztában van tárgyával. Ő vegyes tapasztalásoknak is megnyitja ugyan tárczáját, de iránya főleg *művészeti*, — jólértő szemmel s önálló ítélettel közeledik a nyugati fővárosok — eddig leginkább Bécs és Drezda — műkincseihez. De úgy látszik, az „Adatok a művészetek történetéhez” című munka írója, Ormós,

jelen utazási emlékeit egyszersmind hordozójává akarta tenni mindazon *adatoknak*, melyek említett művébe nem fértek, vagy nem illettek, vagy abból esetleg kimaradtak. Ugy látszik, az utleírás szabad formáját legalkalmasbnak vélte arra, hogy mindent vagy minél többet elmondjon, a mit részint közvetlen szemlélet, részint könyvek útján ismerettárába gyűjtött. Innen van, hogy „Emlékei“ leírásában sokhelyt nincs elegendő szemléletesség. Többnyire a művészettel foglalkozván, csaknem minden kép, minden szobor alkalmával visszamegy életrajzi s más történeti adatokra, nem csak ott, — hol az illető mű teljes megértése ily visszapillantást szükségel, hanem, úgy szólva, mindenütt. Nagy sereg művész neve s műdarab felhordása megzavarja a laicust, míg a szakértőnek nem elég kimerítő. A képző művészet tárgyainál majd úgy szól, mintha csupán szakértőkkel volna dolga, majd pedig olyas, kivált műtörténeti részleteket szó be, melyek a szakértő előtt semmi újdonsági érdekekkel nem bírnak. Így a festők életvázatai, le egész annyira ismert részekig, mint az adoma Tizian ecsetjéről. Ha pedig szerző a nagy közönség számára ír, akkor a negyed-ötöd rangú művészek és munkáik sűrű emlegetése, rájuk mint ismeretes dolgokra futtában való gyakori célzás árt az élvezetnek, a figyelmet nagyon elszórja, s az olvasónak, ki ama képtárakat nem látta, eleven fölképzelés helyett homályos sejtelmekkel kell beérnie.

E hiánya mellett is az előadási formának, az „Utazási emlékek“ tanulságos, becses könyv. A már megjelent három kötet az osztrák birodalom német tartományaira, főleg azonban Bécsre, — továbbá Szászországra s ott leginkább Drezdára vonatkozik; Németország többi részét valószínűleg hasonlóképp három kötet fogja tárgyalni. Az egész munka megjelentével visszatérünk hozzá, ha élünk. Addig is vegye a t. közönség, ismertetésül, egy szakaszát a III. kötetnek, mely Veronese Pál művészetét s drezdai festményeit jellemzi.

Drezda, jul. 10-kén 1858.

Csak félszázaddal előttünk az uti-rajzok írói olvasóik tudvágyát mily könnyen kielégítették! A legérdekesb tárgyak könnyű mellőzése napi renden volt. Seumenek „Szirakuzi séta“ című utleírását olvasva, ebben Drezdát illetőleg szóról szóra ezt találjuk: „A képtárt nem láttam, mert ehhez még egyszer kellett volna sarut felhuznom; az antik-teremet nem láttam, mert az inspectort első ízben nem találtam; s a többit nem, mert közönyös valék.“ Csodálatos Seume, ki így utazhatott; és még csodálatosb olvasók, kik ily utleírásokkal megelégedtek.

Mi a képtár látogatását folytattuk.

Egy nap a drezdai műveiben bámulatra ragadó Paolo Cagliari vagy is Veronese műalkotásai-

nak benyomását élvezték. Veronese ó s új testamentomi, hitregei s arczképeket nyujt drezdai 14 festményében.

Veronese nem volt hosszú életű. Kora 56. évében 1588 egy szent körmenetkor meghülése halálát okozá. A velencei sz. Sebestyén szerzetesek, kiknek zárdáját s egyházát nagy becsű műveivel gazdagítá, s kiknek körébe életirói szerint kellemetlen életviszonyok közt egy időben menekült volt, a nagy művész halála után ennek zárdájok sirboltjában eltakarítása iránti engedélyt kinyerni szerencsések voltak, s így műalkotásai közepette aluszsa örök álmát. Nyughelyét egyszerű mellszobra jelöli. Fiai Gabriel és Carletto egyuttal tanítványai voltak. Az utóbbi atyja művészi tehetségeinek örököse, pályája kezdetén fiatal korban az élők sorából kiszóllított; Gabriel a művészettel felhagyva kereskedővé lön, és dögkorban mult ki.

A 24 éves korában kimult Carletto atyja nyomdokait oly nagy szerencsével követé, hogy művei gyakran annak neve alatt fordulnak elő. A képtárban négy festményt szemlélnök nevére írva, s ezek közt a tetszésünkben leginkább részesült „Ledát a hattyuval“ is 294 sz. a., melyek a kezelés hasonlatosságánál fogva mind Paolo művei gyanánt adattak el, és hogy alkotójok nevének visszatarttak, ezt a képtárt rendező Hübner Gyula ur műismeretének köszönhetjük.

Paolo nevére 14 festményt jegyzünk fel, mert a tizenötödiket 290. sz. a. a Krisztus-gyermeknek bemutatását Rumohrral együtt mi is a Paolo modorához hasonló Paolo Farinati művének tartjuk, és maga Hübner is annak Veronesétől származása iránti kételyét a kérdő jellel eléggé kitünteti.

A művészet vallási, vagy is egyháziasan jelves fontosságát elveszítette volt. Virágzása fel szabadítá azon kötelékek alól, melyek kezdetben csaknem kizárólag a vallás dicsőítésére ösztönzék. A művészet minden időben az emberek gondolkodásának s irányának kinyomatát képezé, s a mint hanyatlott a vallásosság az életben, úgy a művészetben is enyészett. Az ég lakosai földre szállva emberi, sőt Correggionál pogány lényekül szerepeltek, mint ilyenek emberműveletekkel foglalkoztak, melyek annál inkább hatottak a kedélyre, minél találóbban s elevenebben adattak elő. És midőn az ég lakosai a föld embereivé idomitva voltak, az észtan helyes következtetése szerint, a multból a jelenbe helyeztettek át, s így Dürer és Cranach művein Krisztust és a szenteket augsburgi vagy norimbergai polgárok, Cagliari festményein pedig velencei nobilek társaságában szemléljük. Paolo műidoma közönségesen pompás, fénylő s szertartásos stylnök czimeztetik.

„Mózes megtaláltatása“ cím alatt 283. sz. az ó-testamentomi történetet a művész korába helyezte át, és novellaszerűleg kezeli. Az alakok nagy részén humor s élcz mutatkozik. Míg távolban a gyermekét kitevő anya eloson, addig az

előtérben selyem damaszba öltözött, gondosan hajfodrozott, olasz hercegnői urhölgyek, testőrök, törpe bolond udvarszemélyzet kíséretében könnyü phaetonban a Nilus folyam partján kikocsizott, s ezen előkelő urnó nagy számu kísérete mellett, Försterrel ellenkezőleg, gyöngédségből még azon gyanut sem hagyjuk bennünk feltámadni, hogy a szabadban fürdés volt légyen kocsisásának czélja. A folyam partján a menet nem fürdési czélból, hanem a kákában megpillantott dobosz miatt kíváncsiságból megállapodik. Előkelő nők szokása szerint a hercegnő kíváncsiságát magába fojtja, önmaga nem is fárad, hanem nyugodtságot színlel, mintha a dolog nem érdekelné, s a doboszt szolgálónői egyike által felnyitni engedi. Viczkándó erőteljes csecsemőt találtak benne, s ezt egy udvarhölgy az urnőnek bemutatja, s daczára annak, hogy várakozásaiban megcsalatozott, az eleven vidor gyermek részvétet gerjeszt maga iránt, mert a hercegnő gunyoros mosolygása szelidül. Dajka a női kíséretben könnyen található, s az erre vállalkozó nő alkalmazhatóságát azonnal ki is mutatja, mert a kised elé tartott kendővel ezt a hús lég behatása ellen gondosan védi. Ezen képet 1727. évben Palmaroli ügyesen kijavította.

A „három király imádása“ 276. ugy tünt fel előttünk, mintha a gazdag India, s a szerecsenlakta Afrika uralkodói, a velencei dogének véletlenül ökrök és szamarak közt istállóban született elsőszülött fiának hódolataikat bemutatni messze földről zarándokoltak volna. Az esemény annyira világiasítva van, hogy a jelenet az imádás, a család pedig a szent nevezetre nem méltó. Józsefet, az újdonszülött gyermek atyját, egy pásztor gyanításunk szerint azért tartóztatja, hogy az egyszerű ácsmesternek a koronás főkkel érintkezésben nevetségessé válását észélyesen kikerülje. Gáspár király uszályát velencei fekete jelmezben három page emeli. Menyhért a veres öltönyben és dogában velencei tanácsnokra emlékeztet. A szerecsen Boldizsár végre széles vonalozásu köpenyben léptet előre. Utána, mint a dogék választásánál, pénzt szórnak a sokaság közé. Az erkölcsi tan, mely a világ-megváltónak szegényes körülmények közt születéséből kivonatik, a három király fénypazarlásából szemekbe ötlő ellentét miatt komikumba megyen át.

„Krisztus tanítványaival Emauzban“ 278 sz. a házias életet ennek örömei és gondjaival mutatja, a mint az valóságban feltűnik. Krisztus tanítványaival asztalnál ülve beszélget, s házi ur és neje a vendégek számára estebédről gondoskodnak, s a kis leány házi ölebecskével játszik, mely elől a macska az asztal alá menekült.

„Madonna in trono“ 278. sz. a Concina család fogadalmi képe, melyet a katolikus vallástól elpártolt egyik tagjának ezen vallásra visszatérése alkalmával festetett. A képek ezen magyarázata azonban később állapított meg; mert a

modenai képtárban, melyből vásároltatott, Paolo Veronese családja név alatt fordult elő. Ez azonban a jeles festmény becséből mitsem von le, s azon állításunkat, hogy Veronese a szentes tárgyakat világiasítani törekedett, szintén igazolja. A szent Szűz nem az ég királynője s az emberiség védője, hanem egy család oltalmazója gyanánt szerepel, melynél buzgó meghívás után leereszkedve, látogatást tesz. Keresztelő sz. János szertartásmester gyanánt mutatja be a Concina családot a madonnának. Három tagja, férj, nő, s gyermek, közeledik is, míg a térdelvé alázatos távollóságban maradt negyedik a vallást s önbizalmat ábrázoló két jelképes nő által bátorítottatik. Ezen csoportozat mellett egy gyermek a maga módjában hasonló visszatartást mutat kíváncsian félő helyzetben a csarnok-oszlophoz vonulása által, míg a többi gyermek az egész esemény iránt közönyös marad.

„Krisztus keresztvitele“ 279. sz. — „a két lator közt keresztfán létele“ 280 sz. melyen a fájdalomnak sulya által lenyomott Isten-anya elájulva az egyik sz. asszony, s keresztelő János karjaiba rogy, és a „keresztre feszítés“ 281. sz. Veronese komoly tárgyú festményei közé tartoznak, s bizonyítják, hogy a megható szomorú események festéséhez érzületmélység hiányzott nála. Krisztus keresztviteli képe például annyira komoly és méltóságos, hogy Veronesének e nemben legnevezetesebb művei közé tartozik, és még is figyelmünknek a sokszorozott jelenetek közt megöszlása miatt ezen művel szemben sem találunk pontot, melyen megnyugodhatnánk, nem tudjuk kitalálni, melyik jelenet volt az, melyet a művész nem csak átgondolt, de voltaképp érzett is? A festmény közepén Krisztus a keresztfa sulya alatt földre rogyott, a tömegből egy ember fölemelni törekszik őt, másik korbáccsal a végkép kifáradottra csap, míg harmadik kötéllel előre rángatja. Egy vad kinézésű poroszló a fájdalmas részvételében előre tolazkodott szent Veronikát, ki a Megváltó arczáról, kendőjével a véres verejtéket letörölte, hátra taszítja, s a kötelet rángató hóhért menetelre nógatja. A fájdalomtól sujtott szent Szűzet a háttérben keresztelő szent János tartóztatja. Pilátus s a főpap a menetet lóháton kísérik. Gyalog és lovas katonák, és nép szintén nem hiányzanak. A festmény különböző pontjain, melyekre pillantásunk esik, fájdalmat, böszültséget, az erény bukkását, a győztes bűn emelkedettségét, zajongást látunk, megnyugvást vagy vigasztalást sehol.

Veronese többi műveit elhallgatva még egyet, „a kanai menyekzöt“ 277. sz. említjük, mely fényes nagy uri lakomákat festeni szerető művészi által, az esemény szent jellemétől megfosztatva, ismételve lön ecsetelve. Veronese kanai menyegző képei közül a legpazarabb kiállítású a louvrei képtárban tartatik. A drezdai ennél kisebb ugyan, de valósággal élt alakok ábrázolásai, szellemdus motívumai, s a mű keletkezésének in-

dokaival ismeretségünk miatt előttünk különös érdekű volt. Az érdekes festmény a modenai képtárhoz tartozott volt. Ezen képtár 1746. évben titokban vásároltatott meg a pénzzavarban levő 3-dik Ferencz este-modenai hercegtől, és Correggio hat festménye, Tizian Cristo della Montája, valamint Veronese nagy festményei benne foglaltattak. Az öszves képtár vételára 100,000 zecchinoból állott, mihez azonban mellékesen még mintegy 8000 zecchino különböző ürügyök alatt csikartatott ki.

A drezdai képtárban a festmények lemásolásánál némely más képtárakkal, péld. a bécsi Belvederevel és müncheni Pinakothekával ellenkezőleg azon szokás áll fen, hogy a kiszemelt festmények helyeiken hagyatva másoltatnak le az illető művészek által. Veronese kanai menyegzőjét egy urhölgy másolta volt. Urhölgy, mondjuk, mert a választékos öltözéken kívül, a kísérő társalkodónő, ki a másolási idő alatt naponta a delnő oldalán várakozott, és a festész nő külsejét jellemző finom modor előkelő származását kétségtelenné tették. — Veronese művét s különösen ennek kanai menyegzőjét lemásoló hölgy mindenesetre merész vállalkozásba bocsátkozik. Ily vakmerőségre angol hölgy vetemedhetik csak, — gondoltuk magunkban, s az urhölgy karcsu magas alakja, világos aranszinű hajazata, mely elől két oldalon fürtökkel borította el érdekes arca körvonalait, s az epedő kék szempár, angol volta iránti hitünkben még inkább megerősítettek.

Közel a hölgyhöz Veronese másik képét egy ifju művész másolta. Az ifju alakja, csinos arca, megnyerő, derült volt, külseje a német ifjuság eszményies jellegével birt. Észrevettük, hogy az urhölgyet kísérő társalkodónő daczára, a művészpár pillantását gyakran kicseréli, és gyanítani kezdetük, hogy a velencei nagy mester iránti vonzalom a művész párnak nem egyetlen közös rokonszenvi érzületét képezi. Közlebb léptünk a kanai menyegző képhez, s helyzetünk a művésznő fokkalczára pillantást vetni engede. Veronese művét kicsinyített alakban contourozva, s részben aláfestve szemléltük a vásznon. A megkezdett kép műkedvelőnek, s nem gyakorlott művésznőnek mutatta az urnőt.

Az ifju a nőre pillantva német nyelven kérdezé: Mennyire haladt munkájában?

— Veronese alakját festem alá — válaszolt a nő tiszta németességgel nyájasan.

— Bocsánat — közbeszólánk — a csodabort mohón hörpölő száraz alak, melynek aláfestésével épen foglalkozik, nem Paolo Veronese.

A műkedvelő udvariasan reánk pillanta, mint ki a dologba szólásunkat szívesen veszi, s kérdezé: hát ki volna az alak?

— Az alak abbate czimmel a Pisani család házibarátja volt. Fel van jegyezve róla, hogy magas, sovány, félig papi félig világi öltözetű, di-

csekvő volt modoraiban komolyságot szinlett, és neveltséges méltóságot negélyzett.

Az ifju művész festéklappal és pemecscsel kezében, ülő helyéről fölkelve hozzánk közeledett, midőn előadásunkat hallá. Véletlenül kívülünk más idegen nem volt a teremben, s így társalgásunkat fesztelenül folytathattuk.

— Jellemzése a bort szörpölő alakjával megegyező, vevé észre az ifju.

— Azért tartottam a háttérben levő magas férfit Veronesenek, mivel műértők előadásaiból értettem, hogy önmagát is lefestette a társaságban s a háttéri helyzetet a művész szerénységével leginkább egyeztetethetém.

— Veronese saját művein a szerénység azon kellékét, mit közéletünkben háttérben maradásnak nevezünk, nem tartotta meg, sőt ezzel ellenkezőleg több jeles festményén, mint a velencei akademia Levi s a vicenzai Monte Berieo szent Gergely-lakomáit nevezhetjük, szintén életnagyságban a mű előterére s közepére festette magát.

— Igy hát a kép közepén mintegy a társaság üdveért poharat emelő magas és nemes alak, világos sárga, velencei gazdag jelmezben maga Cagliari?

— Ugy van.

— Szives közlésével nagyon lekötelezett — válaszolá a művésznő.

— Ha közléseim nem untatók, a jeles festmény keletkezését és többi fő alakjait is megismertethetem.

— Buzgóan kérem, legyen szives közléseit megtenni, ezek a jeles mű iránti érdekeltségemet növelendik, a festett alakok élő ismerősök gyanánt tünendenek fel, és kontár ecsetem munkáját ez által nagyon könnyítendi.

Az urnó utóbbi kifejezése elleni tiltakozásunk után, elmondottuk, hogy a festményt Cagliari a velencei köztársaság procuratora Pisani-nak Velenczéhez közel eső villáján egy izben, midőn a család tudtán kívül arájául eljegyzett unokahugával Anunciatával találkozás és jövő rokonaival megismerkedés miatt megjelent volt, ezen látogatása emlékeül, az őt ismeretlenül is vendégszeretben részesítő családnak hátra hagyta. A festmény színhelye a pisani villa fedetlen terasse-ja, s a lakoma fő személyei a procurator családjának tagjai.

— Igy ezen festmény a második, melyen Veronese a Pisani család élő tagjait lefestette?

— Ön ezen festményen kívül, a velencei Canal grande Pisani-palotájában néhány év előtt az angolok által öszvesen 13650 font sterlingen megvásárolt azon festményét érti Veronesenek, melyen a nagy Sándor előtt könyörgő Dárius családban voltakép a Pisani család akkor élt tagjai ábrázolvák?

— Igen — válaszolá az ifju művész, kihez kérdésünket intéztük volt.

— Igaza van. Ezen canai menyegző festmé-

nyen azonban valamint az építészeti részletek, úgy a szereplő egyéniségek az olasz művészet alapföltétele szerint illően eszményesítvék.

— Az eszményítés nem csak alapja az olasz festészetnek, de egyttal azon sajtásága, mely a más nemzetnek művészete fölé emeli. Tizian Cris-to dello Moneta festménye a német festészet rokonának mondatik, s a a ravasz pharizeus, melyet Dürer, Cranach és mások természetes minta után festettek volna, még is eszményesítve van.

A szakavatott ifju művész észrevételét helyeseltük.

— Ismertessen meg kérem egyenkint a lakoma személyeivel — folytatá az urhölgy türelmetlenül, nehogy párbeszédünk a tárgytól eltérő irányt vegyen.

— A Megváltó szende nemes alakjában, az erényes, bölcs és nemes Pizani procuratorra a ház urára ismerünk. Mellette a szent Szűz személyét donna Celine, Laura Clementina született Pforzi hercegnő, a procurator tisztelt neje képviseli. Krisztus háta mögött a göndör haju szerencsen Cado, a művész szolgálja áll. Az asztal vendégei közül a szent Szűz mellett a bőbeszédű Capitano, Laura s Annunciata urhölgyek atyja, s a procurator bátyja következik. Az aggharczos a köztársaság szolgálatában, egyik karját elveszítette, s hihetőleg e miatti bánatában, borban keresett vigasztalást, melynek azután az lön eredménye: hogy orra megpirosodott, és hogy véleménye a borok minőségéről hiteles. Beszélő helyzetét előre tolt kezével is kitünteti, s gyanítjuk, hogy szavai a csodálatos módon alkotott bor magasztalására irányozvák. Utána a sorban jövő veje Laura urhölgy jegyese hadfi, s ezután Annunciata az öreg Capitano leánya, a művész kecses arája következik. Az árnyékban oldalkép gyanánt szeméinkbe

tünő nőalak nagyocska orral donna Celine procuratornő testvére apátasszony az 5. csodasebhely kolostorban, a fejedelemlők legvigabbika, egészen világias hajlamu, ki azért tartózkodott testvére házában, mivel a zárda falai közt az életet magányosnak s egyhangunak találta. A szép, vidám és kecses Laura a Capitano második leánya, s a vele szemközt ülő harczi jegyese, háttal ül felénk, szerencsénkre azonban élettelen ifju szép arcát oldalképben felénk, vagy is inkább a mellette ülő férfin felé fordítja, kiben a velencei köztársaság nagy alamiznamesterét, a procurator másik fivérét mutatjuk be. Maga idejében történetkéik keringtek fölé, melyek a Decameron legmulattatóbb történeteivel vetélkednek. Keleties fővege, mely hajdani tuniszi fogságára vonatkozik, amnyival inkább feltünő, mivel az egész társaságban egyedül őt szemléljük fedett fövel. Végre a felköszöntő Veronese jobbjan a Pisani-ház vastag kulcsárja Messere Rosa jellemzetes és sima arcu alakja kék öltönyben látható, karos székén alkalmasint azért tekint hátra, hogy megtudja, ha vajon nincs-e számára is az ujonnan alkotott csoda borból egy pohárral fentartva? Ezen alak egészen az életből van kölcsönözve, s Veronese művein kis változtatással gyakran előfordul. Így a 287. számú Krisztus Emauszban féle festmény házgazdája, s a 282. sz. alatti Krisztus keresztfa-viteli kép lovagló fő-papja Messere Rosa alakjával rokonok. A canai menyegzőkép többi személyei iránt felvilágosítással nem szolgálhatunk.

— Nem szükség, hisz a kitünőbb egyéniségek iránt kellőleg értesítve vagyunk s a többi alakok kiegészítő, hézagpótló diszitményi alakoknál nem egyebek. Érdekes közléseiért fogadja hálaamat, — rekeszté be a beszélgetést az urnó, mely után, vele s az ifju művészszel együtt az uj muzeumból eltávoztunk.

T Á R C Z A.

HORATIUS OLVASÁSAKOR.

Oh Róma, Róma, megalázott Róma!
Horatius im örömrül dalol,
Mikéntha rajtad rabláncz nem is volna,
S díszében állna még a Capitol.
Oda a hit és oda a szabadság,
Egy ember isten — hogy türhetni meg!
Dicsőségét lángelmék harsogtatják,
Nincs többé nép, csak élvező tömeg.

Avagy csalódom s e hizelgő óda,
Csupán adó, melyet fizetni kell,
S ha lelkével adózik egész Róma,
Mért volna ment az, a ki énekel?

Avagy talán az örömök dalában
A költő szive majd, hogy megszakad,
S némán kiált: a Brutusok honában
Csak enni, inni, mulatni szabad.

A félelem, az önzés, élvezetvágy
Kiöl belőlünk minden szent hitet,
Erény, te pusztá név, te meg szabadság,
Egy álmkép, mit birni nem lehet;
A bölcsesség Epikur tudománya,
És az egyetlen erkölcs az eszély,
A közügyektől vonulj a magányba,
Bármí történnék, türd el, vigan élj!

Lásd, lásd Soractét magas hó borítja,
Tégy fát a tüzre, bőven tölts, igyál;
Ne kérdegesd, mi a jövőnek titka,
Előbb-utóbb csak eljő a halál.
Addig hát élvezd a mit sorsod enged,
Óvezze myrtus fényes fürteid,
Ne vesd meg a bort, tánczot, dalt, szerelmet,
Az élet drága, legfőbb kincseit.

Boldog, ki messze a világ zajától,
Földét mivelve, önkedvére él,
A gazdagság — és szegénységtől távol,
Arany középszer, benned hisz, remél.
A bérczorumra sujt inkább a villám,
A szél a legmagasb fát dönti meg,
De minden oly ép Tibur völgye táján,
Virágon, bokron lágy szellő lebeg.

A természet s művészet annyi bája
Köszönt és kínál minden lépteden,
S ha éjjel üt a légyott várt órája,
Mi édesen suttog a szerelem!

Kit kedvelsz jobban Chloet-e vagy Pyrrhát?..
De az idő fut, csak beszélve így:
Szakítsd le minden órának virágát,
És a jövőbe kevésbbé se higj!

Oh édes hang! oh gyönyör nagy költője,
Ne bájold el borongó lelkemet!
Nekünk is ott áll Philippi mezője,
Hol annyi sok, hol minden elveszett.
Korunk talán hasonló a tiédhez,
Ez új világ is már rothadni kezd,
De fáj sebünk, de szívünk mély bút érez,
Hitünk jelképe, szenvedés, kereszt.

Szenvedve, küzdve és lemondva élni...
Nem legnagyobb rosz börtön és halál,
Az igazságban ne szünjünk remélni:
Egy-egy nagy eszme csak utat talál.
A költészet, bár törve égi szárnya,
Még fönne száll, még folyást tenni hiv;
Ha ijeszt is a kétség rémes árnya,
Szenvedj, remélj, higj, lelkesülj te szív!

GYULAI PÁL.

ELŐKELŐ VILÁG.

Orosz beszély.

GRÓF SOLLOHUPTÓL.

(-XI.)

E közben az öreg Szavisnának feje sem volt szabad a sok dologtól. Nadinka társaságba lépendő vala. Nadinka már tizenhét éves volt. Nem vala oly szép, mint a grófné, de kedvesebb, tetszőbb. Három fő némbeli előnynek volt teljes birtokában, s ezek valának: mind inkább inkább vonzó külseje, továbbá szerény, mintegy szerető gyamolért esdő magaviselete, végre ama határozatlan csin mozdulatiban s egész valóján, melyben a női varázs legfőképp rejlik.

Szavisnának szerfelett sok dolga volt. Majd a báli ruhát vasalta, melyben Nadinka először fog a nagy világ szakértő szemének ítélőszéke előtt megjelenni, majd kikelt, hogy a hajdisz felől nem az ő tanácsát fogadták el, majd sohajtozott és keresztet hányt, eszébe jutván szegény jó asszonya, ki már régen sirban fekszik, s nem örülhet bálba öltözött leányának.

A pétervári előkelő társaság aristocrata szokása szerint minden szem elől gondosan elrejtve tartották Nadinkát egészen vi-

lágba lépése döntő pillanatáig. E pillanat most közeledék, hanem ő aggodalom vagy elragadtatás nélkül várta azt be.

Szüzies ábrándjaiban, virágok és zenehangok között, talán sugott neki valamit egy ismeretlen szózat, talán átreggél egy sejtelmes érzelem... De ki hatna be egy fiatal lány lelke mozzanatiba? Kinek szíve oly romlatlan, hogy felfoghassa egy szüzi lélek első érzelmeit, első gondolatját, első homályos nyilatkozatit? egy oly lélekét, mely minden szépnek jónak nyitva áll?

Az öreg herczegné — Setinow néjének — háza volt kijelölve Nadinka első megjelenése helyéül a szalonvilágban.

A vigalom napja érkezett.

Minden pompás, tündöklő mint rendezen. Hosszu sor hintó vonult a fényes világítású ház elé. Minden perczen felpattant egy kocsiajtó, s a kocsiból cziczomás leányok röpültek, jó-testes mamák döcögtek, apródok bújtak elé.

Leonin is megjelent a bálban, szokása

szerint. Délelőtt nem volt nyugta hitelezőtől. Parancsnoka, mulasztásért, a gárdából kicsapással fenyegette. A grófné nem fogadta el, főfájás ürügye alatt, pedig három szánka is állt kapuja előtt. Leonin hát szörnyen le vala verve. Arca halvány, nézése merő volt. Minden ember látta, senki sem akarta észrevenni ottlételetét.

Hanem a bál pompás volt. A röpké társalgás hangos zsibajban folyt össze. Virággal díszes, ragyogó szemű, briliáns hölgyek oda döltek a lovagok vállára, s forogtak velök a keringő mámorában.

Mind ez visszásan hatott Leoninra. A vigalom fényét egy tekintetre sem méltatta s legyőzhetlen undort érte minden iránt, a mi körülte van.

Most a grófné lépett a nagy terembe. Fejét ezüsttel himzett turbán körítette, sötét bársony ruha emelte nyakának bámulatos fehérségét. A teremben általános mozgalom keletkezett.

A grófnét egy fiatal lány követte kékvirágos fehér ruhában.

„Testvére!“ suttogták mindenfelé. Mindenki vizsga szemet vete rá. Még a selyem kárpitos szalonban whistező öreg urak is akaradjuk ellen méltaták egy futó, helybehagyó tekintetre, sőt a hölgyek is jó indulattal néztek rá.

Leonin látta már nehányszor futólag a grófnénál, de számba is alig vette. Mit is nézett volna egy házias öltözetű, lesütött szemű leányon a grófné mellett, ki kacér-sága minden bűbáját s a párizsi divat minden csillogó találmányait rápazarolta? Most úgy tetszett neki, mintha először látná Nadinkát. S a mint nézte, könnyebbült a szíve, akaratlan közelebb ment hozzá, s épen mellé esett a francia négyesben.

— No s — kérdé — micsoda benyomást tesz önre az első bál?

— Nagyon szép, nagyon szép — válaszolt Nadinka — de én szebbnek gondoltam. Azt gondoltam, hogy igen jól mulatok.

— S hát nem?

— Nem mondhatom, hogy únom magamat — hanem olyan furcsa . . . Mindenki megnéz, tetőtől talpig. Aztán mindig félek, hogy valamelyik ur elszakítja ruhámat; meg oly hőség is van itt.

— Ugy van, hőség, forróság van itt.

Mint mindég a társaságban! . . . Mindég ugyanazon férfiak, ugyanazon nők. Férfia alávaló, asszonya festett . . .

Ismétlé akarátja ellen az álarczos bálban hallott szavakat.

Nadinka csudálkozva tekintte rá.

— De hát mi gondunk arra? Ha az asz-szonyok festik magukat, annál roszabb nekik; ha a férfiak alávalók, annál nagyobb gyalázat nekik.

Igaz! gondolta Leonin.

— S miért az emberen csak a roszat látni meg? folytatá Nadinka. Azt hiszem én, a társaságnak vannak egyetemes hibái, de azért minden egyesnek van saját jó tulajdona. Ezeket kéne fölkeresni, úgy gondolom én, nem pedig azt hányini szemökre az embereknek, a mi társas életöknek számítható be.

Ime, a tapasztalatlan lányka néhány szóval megmagyarázá a fiatal piperkőcznek a nagyvilági élet egész titkát.

A következő négyest Leonin a grófnéval járta.

— Grófné — mondá neki — két évvel ez előtt az álarczos bálban egy női maszk legmélyebb részvétemet költötte fel. Ismeretlenül hozzám fordult, mint barátjához, és fölfedezte szíve minden sebet.

— Igazán? kérdé a grófné szórakozva, s legyezőjét ajakán tartva.

— Az a nő valóban számalomra méltó vala — folytatá Leonin. Senki sem szerette, s ő epedt a boldogságért, hogy egy szerető lelket találjon. Az a maszk ön vala, grófné!

— Ne mondja! . . .

— Tudom én, bizonyosan. Legott kiragadám magam előbbi életviszonyaimból, elhagytam minden ismerősömet, elváltam egy leánytól, a ki szeretett, uj körbe tolakodám, hol mindenféle megaláztatást és bántalmat kelle szenvednem; tul mentem vagyonom korlátain, s az ön lába nyomához tapadék . . . önért, magáért csupán! És ha kellettem, parancsára álltam örökké, s ha ön előttem utált emberekkel kacérkodott, hallgattam . . . Azt hittem, meghatja önt állhatatosságom, szerelmem, azt hittem, hogy érette kiállott annyi gyötrelmem jutalmául lesz számomra egy könnyörülő pillantása, hogy nem lesz irántam közönyös.

— De hát mit akar? kérdé a grófné.

— Tudni akarom, szeret-e? . . .

A grófné büszkén emelte föl fejét.

— Azt hiszem, megörült! — monda.

Hangjában annyi megvetés volt, hogy a szegény Leonin mint egy elbódultán szédeltgett a másik szobába.

Azon perczben más oldalról közeledett Csudin herczeg lassu léptekkel a grófnéhoz.

— Bájós grófné — monda — csak egy pár szót. Két éve már, hogy a világ azt beszéli, szerelmes vagyok önbe. Mit gondol: való-e az?

— Nem tudom, — felelt a grófné nevetve.

— No hisz az mind meglehetne — mondá a divathös — csakhogy én teljességgel nem tudok sohajtani, sirni és ájullozni. Nekem a kis kutya szerepe, mely asszonyának szolgálni, ugrándozi köteles, kiállhatatlan. Én szegődött alkut, határozott feleletet kívánok: széna, vagy szalma. Senki kedveért nem mutatom magam érzelgősnek. Ez már szokásom . . . Tetszik már most felelni?

— Azt hiszem, megörült! monda a grófné kaczagva s az előttünk már ismeretes generálnak nyujtá kezét, ki azt lovagi háládatosság érzelmével szorítá meg, mire mindketten leültek egy divánra a mellék szoba szögletében és senkire sem ügyelve, beszédbe ereszkedtek. A tábornok igen boldog vala. Nyájasan nyujtá kezét a grófné urának, ki tiszteletteljesen haladt el előtte s néhányad magával kártyaasztalhoz ült.

A mazurkát rákezdték. A párok körbe álltak. Setinow a grófnéval tánczolt. A legfrivolabb jó kedvében vala, gúnyolódott, kaczagott. Átalában nincs léhább dolog, mint a mazurka alatti fecsegés, még ha szív-indulat járul is hozzá. Már a hőség, tolongás, a kénytelenség minden perczben felállani, ha soros az ember, a fáradság, késő fönnlétel elég rá, hogy a legtüzesebb szeretőnek is elvegye minden beszédességét. Ilyenkor az ember, akarja, nem akarja, a legközönségesebb szókat, gondolatokat keresi; a hölgy szája önkénytelen ásitásra nyilik, csupán illemből zárul mosolygással.

— Grófné — monda Setinow, — nem vesz észre egy uj különösséget Pétervárt? A fiatal lányokat egészen mellőzik. Nézze csak hogy ülnek minden szögletben, roskedvü arczczal, tánczos reménye nélkül. A

mi művelt társas köreinkben föl se veszik a leányokat, cousinjaik, vagy a házi barátok gondjaira bizzák; t. i. a legkiállhatlanabb emberekére a világon. — Csak belejön a zsebkönyvbe, ugye-e?

— Nem. Egyébaránt nem is lesz abból a zsebkönyvből semmi.

— Sőt inkább, ide s tova megjelenik szép hölgyeink arczképivel. Önt illeti az első hely.

— Köszönöm szépen: hanem az én képem nem lesz ott. Talán nem vagyok elég szép, vagy elég *bon genre* ily tiszteletre.

— A *bon genre*-t nem mondja már senki, grófné, azt mondják *genre Fracas*. Ez uj szó és jobban is kifejezi nemde? Ha tegnapi bálban volt — *Fracas!* Imádójával mazurt tánczolt — *Fracas!* Ha elgondolkozott, ha sohajtott, ha csak egy szót is ejtett, a miből szíve megindulását lehetne gyanítani . . . *Fracas! Fracas!* Minden, a mi *tőlünk* származik, vagy ránk viszonyúl — minden olyanak a neve *Fracas!* — De hova tünt az én kedves barátom, *Mr. Leonine*, állhatatos imádója, a reménytelen sohajtozó, a megtestesült Grandison ur? Látja, ez már egyáltalában nem *Fracas* ám!

— Képzeld csak — felelt a grófné nevetve — az imént komoly nyilatkozásra akart venni: valljam be én neki, hogy szeretem-e! . . . Már most haragszik, sápadtan dühösen jár kél mint a Hamlet apja lelke.

— Igen örülök — monda Setinow, ő is nevetve — igen örülök, ez talán leszoktatja a szenvedélyről, hogy mindig egy egész csorda imádót tartson maga körül. Mit csinál annyival?

— Oh, ezt az egyet ki kellett tüntetnem a többi felett, arra különös okaim voltak! Tehetek én róla, hogy mind csupa szerelemnek vette, a mi csak udvariság volt? Azonban lehet, hogy én is hibáztam egy kicsit. De ugyan kérem, melyik nő nem kellett magát egy kissé?

— De hát meri mondani, hogy nem szereti az én „szomorú természetű lovagomat!”

— Oh, a mi azt illeti, cseppet se búsuljon! Nem ostoba, azt nem mondhatom, de nemcsak hogy nem *Fracas*, hanem egyenesen *mauvais genre* és őszintén kimondva,

néha nagyon is rossz tónusú. Ha kellene, különben is választhatnék.

— Oh szegény megtestesült Grandison ur! — folytató Setinow nevetve: oh sentimentalis fiatal ember!

— Már csak meg kell vallanom — tevé hozzá a grófné — hogy az ön barátja némelykor szerfelett unalmas: hallgat meg sohajtoz, sohajtoz meg hallgat. Aztán . . . két évvel ezelőtt szükségem volt rá; most már mehet isten hírével!

Csudin herceg odanyujtá kezét hanyagúl a grófnénak; ez elmosolyodék, felállt helyéről s tova lebegett a pyramid-fordulóra.

— Herceg — szólala most meg egy reszkető hang Setinow füle körül. Ez hátrafordult. Széke mögött Leonin állt halvány ajakkal, s Leonin mögött Szafjew örökös mosolyával.

— Herceg, folytató Leonin, a 'Grandison' című regényben hiányzik egy fejezet — a párbaj. Tudja, hogy mainap egy regény sem folyhat le párbaj nélkül. Nem volna kedve betölteni a hézagot?

— Szivesen, felelt Setinow — ohajtom, hogy e fejezet legyen egyike a legjobbaknak az ön regényében. Ki a segéd?

— Szafjew ur — válaszolt Leonin. — Ugy-e?

— Véleményem szerint, monda Szafjew, minden párbaj nagy ostobaság. Mivel azonban te, kincsem, nem sok műkedvelőre fogsz itt akadni, hát örömezt leszek segéded. Csak egyre kérlek aztán: ne avatkozz, semmibe, bízz mindent én rám. Kihez parancsolja, hogy forduljak (tevé hozzá, meghajolva Setinow előtt) a szükséges intézkedés végett?

— Gróf Worotynszkit fogom felkérni segédemül — viszozza Setinow.

— A grótot! a grótot! — monda Szafjew csodálkozva. — No de annyi mint a, nem bánom: elmegyek a grófhhoz.

Csudin herceg helyére vezette a grófnét, fölvette kalapját a földről, és üvegezett szemmel a nem-tánczoló közbe állt.

Setinow folytató a beszélgetést, mintha közben semmisen történt volna, csak hogy többet csúfolódott, kaczagott mint rendesen. A mazurka vígan folyt s képzelemdús fordulatokban váltakozott.

A grófné kitalálta egy pillantásra, mi

történt távolléte alatt. De mint tapasztalt nő, el tudá titkolni rémületét, sőt még annál elevenebb, vidorabb lön, szeme szikrázott, arcán élénk pir játszadozott. Tréfára tréfával, mosolyra mosolylyal felelt, s oly elfogulás nélküli vidámsággal lebegett tova a tánczosok közt, hogy az egész bálba ő öntött lelket. Talán soha sem volt még annyira vonzó és kecses. Körében az elragadtatás suttogása hallatszott; egyszívvel őt vallák az est királynéjának — s valóban nem is lehetett ránézni, hogy ne tessék. Nemes, életdús alakja, szemében lázas tűz, vállát verdeső hosszú fürteivel, csakugy repült alig érintve a földet lábával, és megtestesíté a minden szenvedélyes ifju ábránd, ifju vágyak eszményi képét. Körülte összevissza hullámzott a nép. Fiatal emberek, fiatal hölgyek perdültek a tánczban, mind sürübben, mind gyorsabban, a zene hangosabban szólt, a gyertyák tisztább fényvel égtek, a virágok több illatot lehelltek.

— Felséges bál! mondák az idősb férfiak, a jókedvű ifjuság láttára fellelkesítve ön emlékeik által.

— Gyönyörű szép bál! mondák a hölgyek, leblezve arcukat legyezőkkel.

— Igéző bál! kiálták a fiatalok, hódításaik üdvézetében.

S e zaj, e diadalittas emberchaosz közepett állt egy ifju lányka, elmerengve, nem véve részt a köz örömben, melyet nem értett. Szerény bámulással emelte nagy kék szeméit az örvendő sokaságra. Teljességgel nem érezte otthon magát a társas elragadtatás ezen ritka kitörése közepett, s a mi mást kéjre gyujtott, őt csak zavarba hozta. Minden arczon viharos gerjedelem mutatkozott, csak az ő vonásaiban tükröződött bizonyos lelki nyugalom, a mennyei ártatlanság és tiszta, fel nem zavart gondolatok visszasugárzó fénye.

Leonin fájdalmas merengéssel támaszkodott az ajtóhoz, szeme csak úgy tétovázott a nagy gyülekezeten, mely őt másszor annyira vonzotta, annyira elvette szeme fényét. Egyszerre Nadinka nyugalmas szép arcán akadt meg, s képzeleti legott más irányba eredének.

Azonnal belátta tisztán: mi az előkelő világ. Átlátta ennek minden törekvése csupa semmi voltát, s a magasztos csöndes ér-

zelem határtalan gyönyörűségét. Szeme, szíve mindinkább oda tapadt Nadinka nyugalmas arczára, mesterkéetlen mozdulatira. Soká elnézte, soká, némi rajongó búbanat-
tal, a kedves leányt.

De hirtelen, mintegy delejes ösztönnél

fogva, egybetalálkozott szeme a Setinowéval. Mindketten egyszerre Nadinkára pillantottak, majd egy kölcsönös tekintetben véres kihívás, gyűlölet, féltés lobogó lángjait válták egymással.

(Folytatjuk.)

HAFIZ DALAIBÓL.

— Daumer után —

I.

Nem kell a pompás rózsza, nem,
Egy rózsza-ajak, oh elég;
Hatalmas szövetség se kell,
Egy csók-szövetség, oh elég.

Ne küldj édenbe engemet
Szobádból, édes angyalom;
Egy kis hely itt, hogy mulassunk,
Egy csöndes óra, oh elég.

Nincsen magasztos szellemem,
Mely fölfedez nagy dolgokat;
De ha egy csapszék ajtaját
Fölfedezem, oh ez elég.

Nagyon örök az öröklét,
Nem járja gyöngö képzetem;
Meleg, hullámzó kebleden
Egy kéjes óra, oh elég.

Mely okból vagyok nálad én?
Ha nem is másból, mint csupán
Hogy csókoljam lábad porát,
E csekély ok is, oh elég.

II.

A szeretőmről hirt ki hoz nekem?
Ki gyógyíthatja szenvedő szívem?

A hajnal hozzám gyorsan száll ugyan,
És sutogását hallgatá fülem;

De akadozva szólt s homályosan,
Lehetlen volt, beszédét értenem.

Hja, ő is zavart lett és nyugtalan,
Ő is legszebbnek lelte kedvesem.

III.

Szentházból ha kiszaladok — meg ne szídj!
Csapszékbe ha elballagok — meg ne szídj!

Nag, on száraz a szent beszéd s hosszú is,
Ilyet végig nem hallgatok — meg ne szídj!

Hogyha sugaradban, oh én szép napom,
Kit porszemkint foroghatok — meg ne szídj!

Ha én, árva kajdács, egy csep mézet csak
Piciny ajkadról ohajtok — meg ne szídj!

Oh, te szép, te csodaszép, te égi vagy,
Ha szined elé juthatok — meg ne szídj!

Örök jajt zeng a csalogány, én is csak
Örök jajról dalolhatok — meg ne szídj!

Ha szenteskedő pap inti meg Hafizt,
És én reá követ hajtok — meg ne szídj!

IV.

A vihar kicsavarja
A fákat gyökerestül;
Ez már a természetben
Szokás és nem mese.
De mondd, mikép esett az,
Hogy *engem* így kicsavart,
Mely kis rózsás keretben
Oly szendén, szűzen lebben —
Ajkad lehelete?

ZAJZONI.

A BUDAI NÉPSZINHÁZ MEGNYITÁSA.

Nem tulságos kívánat, hogy Budapesten mindössze két állandó magyar színház virágozzék. A két testvérváros mindenikében egy-egy állandó és egy-egy nyári, összesen négy német színház áll fen. Nem méltányos-e, hogy két magyar színházunk legyen a négy német színház mellett? Nem valószínű-e számításnak is, hogy az öt közt becsülettel megél a hatodik? Ez utóbbit majd a gyakorlat mutatja ki, s reményünk van, hogy a gyakorlat igazolni fogja a számítást. E remény már csak onnan is alaposnak látszik, hogy az új színház a *közohajtásnak* szüleménye. Budaváros községe egyhangulag szavazá meg a színház építésére és évenkénti segélyezésére a költségeket, s egyesek részéről is nagy készség és rokonszenv mutatkozott iránta. Buda város nem fogja cserben hagyni, a minek szükségét érzé s a miben, mint a testvér fővárosok idősbike, hazafias ténynt gondolt végrehajtani.

Mindezen közohajtás, ezen remények mellett vannak aggodalmak is; — és pedig ezek is alaposoknak látszanak első tekintetre. Mert vagy fennállhat becsülettel a budai népszínház, — vagy pedig csak tengődni fog és meg is bukhatik. Az első, örvendetes esetben elvonja a pesti nemzeti színház közönségét, — legalább a lefolyt nyáron, mig Molnár társasága Budán a tuncellen tul játszott, azt mutatta a tapasztalás, hogy közönsége legnagyobb részben pesti, s olyan, ki rendszeren a kerepesi ut melletti színházat szokta látogatni. Az utolsó sajnosabb esetben a magyar színészet a magyar fővárosban nyilvános vereséget szenved a német színészet ellenében, a mit méltán röstellenénk.

Az első esetnek, szerintünk, nem szabad bekövetkeznie, hogy t. i. egy budai vagy akármely s akárhány más magyar színház veszélyeztesse a pesti nemzeti színházat. A verseny előbb-utóbb bekövetkezhetett volna különben is, s egy oly intézetnek, mely kiválóan a nemzeté, melyre a „legyen“ szót a nemzet mondta ki, az építette s az akarja minden áron fentartani, nem szabad félnie a versenytől.

Fájdalom, a mint jelenleg a pesti nemzeti színház anyagi tehetsége áll, egy versenytárs is tehet kárt neki. De épen a versenytárs keletkezése új ösztön arra, hogy a magyar dráma irodalom fötemplomát teljesen biztos alapokra állítsuk. Nem csak ma, hanem ezelőtt régen, sőt mindjárt elejénte oly szilárdúl kell vala meg alapítunk nemzeti színházunkat, hogy a napi közönségre való speculatiótól merőben függetlenül fejthesse ki erejét magas rendeltetése betöltésére, s az összerokadástól való örökös félelem ne bénítsa és lassakassza minden eljárásában. Mi meg vagyunk a felől győződve, hogy a nemzet most véglegesen megszilárdítja pesti nemzeti színházunkat, hogy a mi-

nek ugyszólván csak kopasz falát állította volt fel, most betetőzi s vele jóllétet és kényelmet költöztet az eddigi nyomor helyébe. Mihelyt a nemzeti színház anyagilag független lesz, szellemileg is megerősödik, s az eddiginél sokkal nagyobb vonzerőt fog gyakorolni a közönségre. A nemzeti színháznak a budai népszínház nélkül is okvetlen szükségé volt e segélyre, s a nemzet e nélkül is oda emelné, a hol egy nemzeti intézetnek állania kell. E fölsegülésnek meg kell lenni és meglesz bármilyen áron, s bármely viszonyok között. Ezen teljes bizalmunknál fogva nem aggaszthat a nemzeti színház sorsa a népszínház fenállása miatt.

A pesti nemzeti színházra az összes magyar nemzetnek kell áldoznia, — a budai népszínházról Budaváros s némely nagy lelkű egyes polgárain kívül gondoskodják a vállalkozó szintársulat tapintata, ügyekezete, mely által előadásaira közönséget gyűjthet az új színházba, — s örömmel tapasztaltuk, hogy az ügyekezete és képesség nem hiányzik sem a szintársulatban sem az igazgató Molnár Györgyben, kinek erélye, találékony szelleme csak abban is fényesen van igazolva, hogy megveté alapját egy budai állandó színháznak. A nehézségektől vissza nem rettenő, higgadt és kiertartó ember, mint színigazgató és színész egyike azoknak, kik organisáló tehetséget és szakértelmet egyesítnek magokban — s mindezeknél fogva azt hiszszük, maga az igazgató személye egyik legbiztosb garantiája azon színház fenállásának, mely létét főleg neki köszöni. Ohajtásunk, hogy e színház a közönség műélveinek kielégítése által szilárduljon és virágozzék. — A maga erején emelkedve föl, legszebb bizonyítéka lesz életre valóságának, ép annyira dicsősége a társaságnak, mint tanujele annak, hogy a magyar nyelv és művészet egészen hon találja magát Buda városában.

A színház épülete megvan, — az előadásokra megnyitott szeptember 14-ikén. Három egymásután következő nap tartatott az ünnepély, s 16-ikán ép oly általános részvét mellett, mint 14-ikén és 15-ikén.

Maga az épület a legjobb helyen áll. Homlokzatától jobbra a lánczhid, balra az alagut szomszédjában, a legélénkebb ponton. Azon még tán a törökök idejéből fenmaradt, várfal-bárdolatlanságu, rongyos fedetű, elbagyott és vakolatlan granarium, mely a alagut környezetét disztelenítette, külsőleg még nem sokat csinosodott. Elül egy homlokzat, hátul egy új toldalék a szinpad tágitására, — a fedelen némi tatarozás — ennyi látszik kívülről; durva dióhéj, melyet azonban az ötvösök szeszélye drága zománczczal béllé, arannyal szegélyez uri szelenczének. Belülről a színház fényes diszterem, gázzal világítva s izléssel festve, és helyes mértékkel aranyozva. Földszinte hosszában

nem nagyobb a nemzeti színházénál, de keskenyebb, — a színpad is kisebb, de elég tágas. — Az épület belül mintha eredetileg színháznak építettetett volna.

Mindhárom említett nap számos és diszes közönség jelent meg, s nagy tetszéssel fogadta az ünnepélyes felvonásokat, dalokat, egyes népszínműi jeleneteket, a Szöllősi testvér kisasszonyok felülmulthatatlan báju magyar csárdását, s a kardalokat, melyek e megnyitási ünnepély fő előadói tárgyai voltak Jókai Mórnak egy lelkes verszetével együtt, melyet „prolog“ ként Molnár színgazgató olvasott fel. — Ezen előadási tárgyak töredékessége s az egészen ünnepélyes jelleme nem ad alkalmat bármi nemű véleményt mondani az előadottokról és előadásról. Átalánosságban

annyt jegyzünk meg, hogy a megnyitás s az előadók tehetségének kiválóbb oldalairól itélve, a színház par-excellence a népszínművek terét akarja elfoglalni, — a látványosság, a drámai dal- és táncművészet könnyebb nemei által ügyekszik megfélemleni „népszínház“ nevének. — S épen ez a tér, melyen fenállhatása legbiztosabb. A népszínmű és látványosság a pesti színházban mindig jövedelmező volt. — És ha a nemzeti színház függetlenné lesz anyagilag, ha a dráma és dalművészet magasb nemeit ügyekszik hivatásához képest mivelni — bizvást költözhetnek Budára ezen művészetek alsóbb nemei, — s bizvást fog fenállhatni mind egy nemzeti színház, mind egy népszínház a két testvér fővárosban.

—m—

V E G Y E S.

— Beniczky Ödönné, szül. gr. Keglevich Stephanie asszony, továbbá t. Bárány Pál és Dénes urak a Kiszfaludy-társaság alapítói lettek.

† A M. Sajtóban olvassuk: A „Fajtakérdés elemei“ és „Földtani elméletek“ czimű nem rég megjelent két becses természettudományi könyv nagy tehetségű ifju szerzőjét Schwarz Gyula hazánkfiát, a párisi Institute elnöksége meghívta a Bordeauxban folyó hó 19-én tartandó *congrès scientifique-re*. A buzgó ifju író ily kitünő megtiszteltetésben a magyar név is meg van tisztelve.

† A Sürgönyben Kákai Aranyos e czímalatt „Magyar népszínház Budán“ annak szükségét fejteti, hogy a mondott színház olesóság és a nép alsóbb osztályainak magához vonása által igyekezzék valóban „népszínház“ lenni. Csak az a kérdés, birna-e annyi elemet vonzani magához, hogy megéljen az olesóság mellett. Eleinte a vagyonos közönség támogatása nélkül fenn nem állhat, az bizonyos.

— A nemzeti muzeum Zrinyi Miklósnak, a költőnek, egy arczképével gazdagodott, melyet a Légrád-városi bizottmány és lelkész küldött a nevezett intézetnek. A kép Zrinyit, mint Légrád várának kapitányát, élte delében mutatja. Az idő viszontagsági által kissé meg van rongálva, de azért mind az arcz, mind a ruházat jól kivehető.

— A budai népszínház folyó hó 14-én csakugyan megnyílt. A színház külseje még régi magtár alakját viseli: de belseje már oly csinos, hogy mindenkit meglepett. Az előfüggöny a Szózat éneklése mellett lelepleztetvén, Molnár, az igazgató olvasott „a magyar színészet második megjelenéséről.“ Aztán Bihari olvasá a Buda város

által kiadott színházi oklevelet. E két intermezzo prozaisága ellen nem egy panasz nyilvánult. Hiába, ünnepélyen mindennek ragyogni kell. Ragyogott is Jókai *prologja*, melyet az igazgató nagy hatással szavalt el. Arra zenei darabok, táncz, három jelenet a „Honvéd huszárok“ cz. színműből, s végre a „Nemzet ébredése“ tableau következett. Adjon isten szép jövődöt a zsenge intézetnek.

— Zilahy Károly „Lelánczolt Prometheusa“ Aeschylus után, igen diszes kiadásban megjelent.

Méltó a munkás a maga díjára, s az író a maga dicsőségére. Most már némely lap a rejtett szókat, talányokat is a szerzők nevének aláírásával közli. Így alkalom adatik fölléphetni a legzsengébb muzsának is, ki még 5—6 sornyi talánynál nem birta tovább vinni. Ekkép *terjesztjük* mi az irodalmat. Terül is, bezzeg.

— A kalmári nyegle hirdetés lapjainkban is több-több „tért foglal.“ Egynek kezdete így hangzik: „A *sors kereke* gyorsan halad, de *talán* még gyorsabban az *idő szelleme* (bene distingvit!) s most minden hamarább használtatik el, s minden, a mi használ, hamarább használ, ha elébb használtatik. Miért tennénk kivételt hát *hajunkra* nézve?“ stb. s következik egy hajpomade magasztalása. Ily nyelv nem illik *feljül* egy magyar szerkesztő aláírásán; hadd menne, ha csakugyan eddig civilisáldódtunk, a hirdetések rovatába.

— Volt alkalmunk látni a *Laczikonyha* (Ofene Garküche), humoristico satiricus képes éleztlap mutatóvyszámát. Kiállítása e német lapnak csinos, fametszetei (Becktől) sikerültek. Tartalma octroy-ellenes, antiemancipatio-ellenes, Török-ellenes.

UJ KÖNYVEK *).

- SZÁZ MAGYAR NÉPDAL.** Gyűjtötte s zongora kísérettel kiadta *Füredi Mihály*, a magyar nemz. színház dalszínészeti tagja. Harmadik olesó kiadás. Ára 3 ft. (Emich, Pest.)
- KÜLFÖLDI NÉPDALOK.** *Greguss* Ágosttól. Kiadta a *Kisfaludy-társaság* (Emich, Pest.)
- BEDE ÁDÁM.** Regény. Irta *Eliot György*. Angolból fordította *Salamon Ferencz*. Első füzet. Kiadta a *Kisfaludy-társaság* (Emich, Pest.)
- MAGYAR NYELVTAN** tanodai s magánhasználatra. Irta *Szvorényi József*. Ára 1 ft. (Heckenast, Pest.)
- A CZIGÁNYOKRÓL és a CZIGÁNYZENÉRŐL** Magyarországon. Irta *Liszt Ferencz*. Ára 2 ft. (Heckenast, Pest.)
- A MAGYAR NEMZET MŰVELTSÉGI ÁLLÁSÁNAK VÁZLATA** az első fejedelmek korában és a kereszténység behozatalának története. A magyar akadémia által a történettudományi osztály jutalmával koszoruzott pályamű. Irta *Frankl Vilmos*, pest-központi növendék pap. (Emich, Pest.)
- UTI RAJZOK.** Irta *Zombori Gedő*. 1 kötet. Ára 1 ft. (A szeptemberben megjelenő 2-dik kötettel, 2 ft.) (Stein, Kolozsvár.)
- MAGYAR NYELVÉSZET.** Szerkeszti *Hunfalvy Pál*. Hatodik évfolyam. III. füzet. Előf. ára 6 füzetnek 5 ft. 25 kr. (Osterlamm, Pest.)
- PÉCSI TANODAI EMLÉNY.** 1861. Szerkeszti a főgymnasiumi nyolczadik osztály. (Pécs, lyc. nyomda.)
- A SZERELEMRŐL és HÁZASSÁGRÓL.** Díjazott pályamű. Irta *Barsi József*. Kiadta *Horváth Döme*. Ára 50 kr. (Kecskemét.)
- AZ ANGOL PARLAMENT és eljárása.** Irta *May Erskine Tamás*. Átdolgozta *Barsi József*. III. (utolsó) kötet. (Ráth, Pest.)
- UTAZÁSI EMLÉKEK.** Irta *Ormós Zsigmond*. Harmadik kötet. (Pfeifer, Pest.)
- A LEVÉL.** Vigjáték. Irta *Greguss Ágost*. Ára 80 kr. (Pfeifer, Pest.)
- GRÓF SZÉCHENYI** István rövid életrajza. Öt képpel. (Második bővített kiadás.) Kiadja *Kotsányi László*. Ára 1 ft. (Müller Gy. Pest.)
- A MAGYAR ÁRVAGYÁM** stb. Irta *Kovács Zsigmond*. Ára 1 ft. (Pfeifer, Pest.)
- SZÁSZ KÁROLY KÖLTEMÉNYEI.** Két kötet. Ára 2 ft. 50 kr. (Heckenast, Pest.)
- Emléklap **KATONA JÓZSEF** emléksobrának Kecskeméten 1861-dik évi Május 20-kán történt leleplezési ünnepélyéről. Ára 20 kr. (Szilády, Kecskemét.)
- A MAGYARHONI TÖRVÉNYHOZÁS** történeti VÁZOLATA. stb. Kiadták *Kovács Pál* apát és *Kovács Sándor* ügyvéd. Ára 1 ft. 60. (Burger, Szeged.)
- MAGYARORSZÁG CSALÁDAI** címerekkel és leszármazási táblákkal. Irta *Nagy Iván*. Tizedik kötet. 1—2 füzet. *Mednyánszky — Molnár*. Ára 1 ft. 70. (Ráth, Pest.)
- BÖLCSÉSZETTAN.** Első kötet. **TAPASZTALATI LÉLEKTAN** (mint előkészítő a sajátlagos bölcészetthez. Második javított kiadás. Irta *Warga János*. (Ráth, Pest.) Ára 1 ft.
- EMLÉKBESZÉD** gr. **TELEKI LÁSZLÓ** felett. Félegyházán, 1861-dik évi június 8-án tartotta *Szász Károly*. Szilády, Kecskemét.)
- FEJES ISTVÁN KÖLTEMÉNYEI.** Első kötet. Ára 1 ft. 20 kr. (Burger, Szeged.)
- MALVINA KÖLTEMÉNYEI.** 1861. (Ráth, Pest.)
- A MADÁR.** Irta *Nagy József*, magyar akad. lev. tag. Ára? (Szigler testv. Komárom.)
- UTAZÁS KELETEN.** Irta *Orbán Balázs*. II, III, IV. kötet. Ára 1 kötetnek 1 ft. (Stein, Kolozsvár.)
- A budapesti SEBÉSZI és ORTHOPAEDIAI** magán-gyógyintézet második évi működésének eredménye. Közli *Dr. Batizfalvi Samu*. (Müller E. nyomdája, Pest.)
- SÁROSPATAKI FÜZETEK.** Protestans és tudományos folyóirat stb. Szerkeszti *Antalfi János*. Ötödik évfolyam. VI. Ára egész évre 6 ft. (S.-Patak, a főiskola betüivel.)
- Gr. *Festetics* Leo a **NEMZETI SZÍNHÁZRÓL**. Hét építményrajzzal. Második kiadás. Ára 1 ft. 50 kr. (Pfeifer, Pest.)
- Emich Gusztáv NAGY KÉPES NAPTÁRA** 1862. évre Szerkeszti *Vadnai Károly*. Ára 1 ft. 20 kr. (Emich, Pest.)
- TISZTA LOGIKA**, fegymnasiumi tanulók számára. Irta *Vandrák András*. Második, teljesen átdolgozott kiadás. Ára? (Rosenberg, Eperjes.)
- Népszerű **NÉPGAZDASÁGTAN** a mivelt rendek szükségéhez alkalmazva. Magyar hölgyek díjával az akadémia által jutalmazott pályamunka. Irta *Karvasy Ágost* egyetemi tanár s magyar tud. akadémiai levelező tag. Ára 2 ft. (Emich, Pest.)
- BÖRTÖNDALOK.** Irta *Zajzoni*. Ára? (Engel és Mandello, Pest.)
- BOLOND MISHA NAPTÁRA** 1862-re. Számos eredeti fametszettel. Ötödik évfolyam. Ára 80 kr. (Heckenast, Pest.)
- NEHÁNY ÉV PETŐFI ÉLETÉBŐL.** Irta *Szeberényi Lajos*. A tiszta jövedelem fele a föllállítandó Petőfi-szoborra van szána. Ára? (Burger, Szeged.)
- EREDETI NÉPMESÉK.** Összegyűjtötte *Merényi László*. I, II, kötet. Ára? (Heckenast, Pest.)
- MAGYARORSZÁG KÖZJOGA** a mint 1848-ig s 1848-ban fennállott. Rendszeresen előadva *Récsi Emil* stb. által. Harmadik füzet. Ára? (Pfeifer, Pest.)
- TÖRTÉNELMI ADATOK a MAGYAR NEMZET ÉLETÉBŐL**, egy Kalauzzal a történettán mezején. Irta *Vertler Mátyás*, keg. rend. tanár. 26 arcképpel és régi városok rajzaival. Ára? (Hartleben, Pest.)

TARTALOM.

Kazinczy Ferencz levelei. — Utazási Emlékek. — Horatius olvasásakor. Gyulai P. — Előkelő világ. Gr. Sollohubtól. — Hafiz dalaiból. Zajzoni. — A budai népszínház megnyitása. — Vegyes. — Uj könyvek.

*). Hogy ez állandó rovatot minél teljesebbé tehesük, kéretnek a kiadó, illetőleg szerző urak, hogy az ujonnan megjelenő művekből egy-egy példányt, vagy legalább annak egész címét, hozzánk beküldeni sziveskedjenek.
A szerkesztőség.